

АГРОБІЗНЕС: ІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

І.Ю. Пелешко, аспірант*

Житомирський національний агроекологічний університет

Визначено основні проблеми розвитку аграрного бізнесу. Розглянуто значення інтеграційних процесів в агробізнесі України. Враховано роль державної підтримки формування вертикально інтегрованих структур.

Постановка проблеми. Аграрний бізнес є важливим структурним елементом ринкової економіки. Його роль та функції полягають у сприянні формуванню диверсифікованої інфраструктури аграрного ринку, що спонукає підприємства різних сфер агробізнесу до поглиблення інтеграційних процесів зі збереженням і примноженням агропромислового капіталу та зміцненням продовольчої безпеки країни. Однак відсутність виваженого підходу до розв'язання низки серйозних проблем, що накопичились у агробізнесі за період ринкових трансформацій, призвело до того, що аграрне виробництво відзначається нестабільністю та високою ризикованістю, не гарантує достатніх прибутків для розширеного відтворення. Вказані проблеми тісно пов'язані з необхідністю

---

*Науковий керівник – В.В. Зіновчук, д. е. н., професор

розробки ефективного і дієвого організаційно-економічного механізму розвитку агробізнесу. До числа проблем, які потребують нових підходів щодо їх вивчення і вирішення, належить удосконалення механізму поєднання державного регулювання агробізнесу та його ринкового саморегулювання, формування нового типу організаційно-економічних відносин агропромислової інтеграції і створення на цій основі нових форм агробізнесу, а також питання інформаційно-консультаційного забезпечення виробників продовольства, планування і прогнозування кон'юнктури продовольчих ринків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методологічні і практичні аспекти розвитку агробізнесу розглядаються в працях Б.В. Губського, М.М. Ільчука, Л.Є Мельника, В.Я. Меселя-Веселяка, О.М. Могильного, Г.І. Мостового, В.В. Радченка, П.Т. Саблука, В.П. Ситника, О.М. Шпичака. Вони охоплюють широке коло питань розвитку аграрного підприємництва та пошуку резервів нарощування продовольства.

Плідним внеском у дослідження тематики з агропромислової інтеграції є наукові праці відомих вітчизняних учених: І.І. Лукінова, П.Т. Саблука, О.М. Онищенко, П.П. Борщевського, В.К. Терещенка, Б.Й. Пасхавера, М.Й. Маліка, В.Я. Месель-Веселяка, О.В. Крисального, М.Ю. Коденської, А.В. Жаринова та інших. Проте в науковій літературі з даної проблематики недостатньо висвітлені питання комплексного аналізу і розгорнутого трактування суті агробізнесу, значення формування вертикально інтегрованих структур в контексті забезпечення сталого і збалансованого розвитку аграрного бізнесу України.

Метою дослідження є обґрунтування науково-методичних основ і концептуальних підходів стосовно суті агробізнесу, його завдань та ролі в системі ринкових відносин, розкриття структурних елементів організаційно-економічного механізму агробізнесу з акцентуванням на агропромисловій інтеграції як перспективному шляху його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Агробізнес являє собою форму підприємництва в аграрному секторі економіки країни. Він розглядається як прогресивна і високоефективна форма організації виробництва продовольства, в якій всі галузі функціонують в одній структурно завершеній, збалансованій, організаційно та економічно пов'язаній системі, основне завдання якої полягає в максимальному забезпеченні населення продовольчими товарами. До агробізнесу залучаються всі виробничі і обслуговуючі сфери діяльності агропромислового комплексу. Систему економічних відносин в агробізнесі зображено на рис.

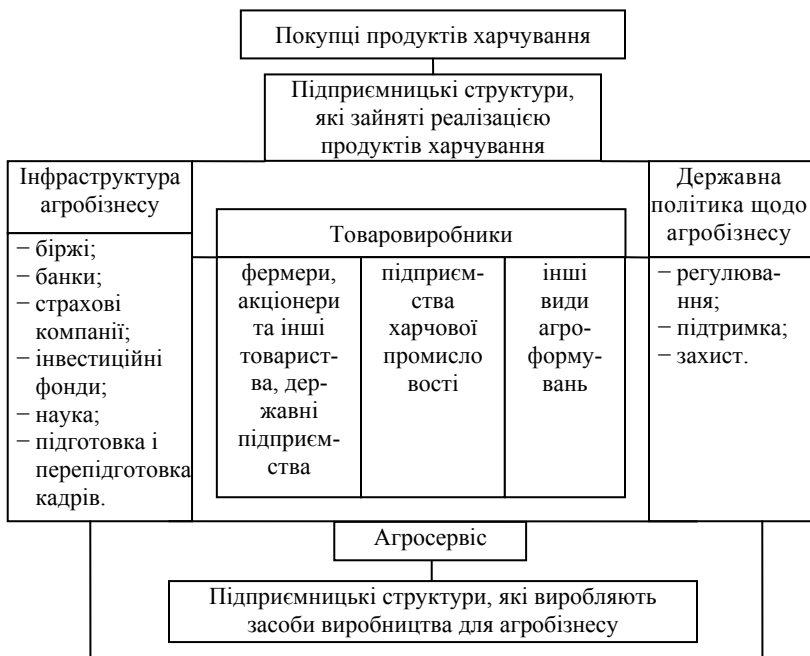

Рис. Агробізнес в системі ринкових відносин

Джерело: [1, с. 38].

Ефективний розвиток агробізнесу мають забезпечувати такі структурні елементи його організаційно-економічного механізму: державне регулювання розвитку агробізнесу; саморегулювання і саморозвиток суб'єктів агробізнесу; регулювання агробізнесу з боку суб'єктів ринкової інфраструктури; регіональне регулювання ефективного функціонування суб'єктів агробізнесу з урахуванням природо-ресурсного потенціалу та інтересів території; регулювання продовольчого ринку з боку споживачів та громадських організацій.

Аграрний бізнес України характеризується уповільненим рухом капіталу, низькою господарською маневреністю, вразливістю до змін природно-кліматичних умов, підвищеною ризикованістю порівняно з іншими галузями тощо [2, с. 4]. Перспективи розвитку агробізнесу залежать від низки важливих чинників, серед яких можна виділити, насамперед, адаптованість суб'єктів господарювання до сучасних ринкових умов. Оцінка ринкових позицій окремих категорій аграрних формувань у системі вітчизняного агробізнесу свідчить, що позитивні параметри діяльності особистих господарств населення є результатом відчайдушної боротьби сільського населення за самовиживання.

Аграрні підприємства не конкурентоспроможні через низькі виробничі показники. Їх розвиток потребує значних інвестиційних надходжень, проте в Україні аграрний бізнес не є привабливим для інвесторів.

Основними обмежуючими чинниками, які стримують потік інвестицій у агробізнес та значно підвищують ризики інвесторів, є відсутність чітких, постійних правил у вигляді стабільної аграрної політики і сталого законодавства, не відпрацьованість паритету міжгалузевих економічних відносин, які б мали забезпечуватися довгостроковою стратегією розвитку аграрного бізнесу. Сучасні методи державного управління інтеграційними процесами мають бути спрямовані на формування вертикально інтегрованих структур і наповнення їх інвестиційними ресурсами. Вони повинні ґрунтуватись на пошуку та реалізації синергійного потенціалу інтеграційних стратегій і забезпечувати формування довгострокових конкурентних переваг вітчизняних аграрних підприємств. Інтегрована тенденція має зберегти свою роль підтримки стабільності розвитку виробництва і посилення контролю над ринковою ситуацією.

Для повного використання потенційних можливостей агробізнесу і регульованого впливу на нього держави та ринку необхідно врахувати, що основою його формування і функціонування є агропромислова інтеграція. Об'єднання підприємств дозволить прискорити їх адаптацію до вимог ринку, уникнути можливих прорахунків, яких часто припускаються самостійні організаційні одиниці в умовах ускладнення виробничої та комерційної діяльності, збільшить їх інвестиційну привабливість. Ті ж підприємства, що не відповідають вимогами ринку та мають проблеми зі збутом продукції, зможуть отримати підтримку у пристосуванні до змін економічного середовища, у ресурсному забезпеченні для структурної перебудови та технічного переоснащення виробництва.

Система стимулювання створення вертикально інтегрованої структури має виходити зі встановлення механізму виникнення її оптимального складу, який дозволив би реалізувати переваги вертикальної інтеграції: ефективне використання засобів виробництва, витіснення конкурентів і посередників, установа, якщо не повного контролю, то впливу на ринок продукції, підвищення економічної ефективності виробництва продукції [3, с. 165]. Формування вертикально інтегрованих об'єднань визначається, зокрема, необхідністю зростання ефективності використання наявних ресурсів аграрних підприємств, що є важливим для забезпечення розвитку агробізнесу. М. Портер зазначав, що «успіх у міжнародній конкуренції визначають не стільки самі фактори (виробництва), скільки те, де і наскільки продуктивно вони використовуються» [4, с. 33].

Висновки. Таким чином, удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку агробізнесу в Україні необхідно пов'язувати, в першу чергу, з удосконаленням державної агропродовольчої політики в контексті адаптації механізмів її реалізації до вимог ринкового середовища, розвитком вертикальної інтеграції з урахуванням економічних інтересів всіх її учасників, удосконаленням інформаційно-консультаційного та маркетингового забезпечення суб'єктів агробізнесу. Лише комплексне вирішення вищевказаних проблем дасть можливість покращити кількісні та якісні параметри вітчизняного агробізнесу та забезпечити кращі конкурентні позиції як на внутрішньому, так і на зовнішньому продовольчих ринках.

Список використаних джерел

1. Бідзюра І.П. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу: навч. посібник [для студ. екон. спец. вищ. аграр. закл. освіти] / І.П. Бідзюра, В.К. Збарський, М.М. Ільчук. – К.: 2001. – 320 с.
2. Мельник Ю.Ф. Агропромислове виробництво України: уроки 2008 року і шляхи забезпечення інноваційного розвитку / Ю.Ф. Мельник, П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2009. – №1. – С. 3-15.
3. Нагорный В.Д. Сельское хозяйство Канады. Корни успеха / В.Д. Нагорный. – М.: Майкоп, 2004. – 328 с.
4. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер. – М.: Международные отношения, 1993. – С. 33.